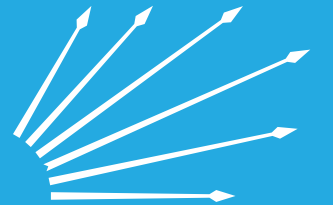

*CUMHURİYET HALK PARTİSİ
PROGRAMI 2025*

DEMOKRASİ YÖNETİM VE ADALET

YAKLAŞIM
BELGESİ **1**

CHP

DEMOKRASİ YÖNETİM VE ADALET

1.1

DEMOKRASİ VE YÖNETİM REFORMU

Cumhuriyet Halk Partisi için demokrasinin yaşatılması ve güçlendirilmesi vazgeçilmez bir hedeftir. Cumhuriyet Halk Partisi, halkın iradesini esas alan, hesap verebilirlik ilkesine dayalı, şeffaf ve katılımcı bir yönetim anlayışını benimsemektedir.

Parlamente sistemin demokratik meşruiyet, hukukun üstünlüğü ve kurumsal güvene dayalı yeniden inşası, temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması, toplumsal eşitsizliklerin giderilmesi, aktif yurttaşlığın gerçekleştirilmesi, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve yolsuzlukla mücadelede etkin mekanizmaların oluşturulması demokratik Türkiye vizyonumuzun temel öncelikleridir.

Demokrasi, insan hakları ve hukuk devletinin korunması için sadece anayasal güvenceler yeterli değildir. Vatandaşların siyasal süreçlere aktif katılımı ve halk iradesinin temsili, demokrasi kurumlarının güçlendirilmesi ve demokratik araçların geliştirilmesiyle hayata geçecektir. Ülkemizin ihtiyaç duyduğu huzur ve istikrar ortamı, halkın seçimden seçime değil her gün söz sahibi olduğu bir demokratik yönetim anlayışıyla sağlanacaktır.

Demokratik yönetim, yalnızca seçim süreçleriyle sınırlı olmayıp halkın söz, yetki ve denetim gücüne sahip olduğu cumhuriyetçi bir katılım rejimidir. Ulusal egemenlik, yurttaşlık, eşitlik ve kamu yararı ilkeleri Cumhuriyet'in felsefi özünü oluşturur ve bu ilkeler demokratik yeniden yapılanma anlayışımızın çerçevesini oluşturan temel değerlerdir. Halk, demokrasinin temelidir.

Bu kapsamda, **Cumhuriyet Halk Partisi, yönetim sisteminde köklü bir dönüşüm gerçekleştirmek, hukukun üstünlüğünü tesis etmek, yurttaşların demokratik süreçlere aktif katılımını sağlamak ve eşitlikçi bir toplumsal yapı kurmak amacıyla bir demokratikleşme programı uygulayacaktır.**

Parlamente sistemin demokratik meşruiyet, hukukun üstünlüğü ve kurumsal güvene dayalı yeniden inşası, temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması, toplumsal eşitsizliklerin giderilmesi, aktif yurttaşlığın gerçekleştirilmesi, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve yolsuzlukla mücadelede etkin mekanizmaların oluşturulması demokratik Türkiye vizyonumuzun temel öncelikleridir.

BU PROGRAMIN YOL HARİTASININ TEMEL BAŞLIKLARI ŞUNLARDIR:

- Özgürlükçü ve demokratik bir hukuk devletini inşa etmek için güçlü meclise dayalı, kuvvetler ayrılığı ilkesini esas alan bir parlamenter sistem benimsenecektir.
- Yasama faaliyetlerinin demokratikleştirildiği, ülke sorunlarının çoğulcu bir anlayışla müzakere edildiği ve başta denetim işlevi olmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin (TBMM) etkinliğinin artırıldığı bir yasama anlayışı temel alınacaktır.
- Meclisin içinden çıkan, meclise karşı sorumlu olan ve meclis tarafından etkin şekilde denetlenen bir hükümet anlayışı esas olacaktır.
- Başbakan ve Bakanlar Kurulu, parlamenter sisteme uygun biçimde, yürütme yetkisini etkin, şeffaf ve hesap verebilir bir anlayışla ve ortak sorumlulukla kullanacaktır.
- Cumhurbaşkanı'nın yetkileri sınırlandırılacak ve ulusun birliğini temsil eden tarafsız cumhurbaşkanı modeli esas olacaktır.
- Tüm vatandaşların kamu hizmetlerinden eşit, saygın, kolay erişilebilmesi sağlanacak, devlet kurallı, bilimsel, liyakate ve uzmanlıklara dayalı yönetilecektir.
- İktidara gelen siyasi partilerin devlet mekanizmasını siyasi parti ya da siyasi partilere müzahir organizasyonlarla bütünleştirmesi engellenecektir.
- Yargı bağımsızlığını ve tarafsızlığını güvence altına alacak gerekli anayasal ve yasal düzenlemeler hayata geçirilecektir. Yargı erkinin, her türlü siyasal güce karşı etkin bir şekilde korunması sağlanacaktır.
- Bütün vatandaşlar adil yargılanma hakkından yararlanacaktır. Vatandaşların yargıya güveni tesis edilecektir.
- Hukuk devletinin inşası ve adil yargılanma hakkının etkili bir şekilde kullanılabilmesi için Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ve Avrupa Konseyi organlarının tavsiye kararları başta olmak üzere demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları evrensel standartları hayata geçirilecektir.
- Siyasal alanda kurulan demokrasi, ekonomik ve sosyal alanda da güçlendirilecektir. Çalışma yaşamında, üretim süreçlerinde, ekonomik ve sosyal karar alma mekanizmalarında yurttaşların aktif katılımı sağlanacaktır. Eşitsizliklerle mücadele ve ekonomik-sosyal hakların eksiksiz şekilde hayata geçirilmesiyle kalkınmacı demokrasi hamlesi hayata geçirilecektir.

- Temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının önündeki bütün engeller kaldırılacaktır.
- İfade ve basın özgürlüğü sağlanacaktır. Medya ve iletişim alanında halkın doğru, tarafsız ve güvenilir biçimde bilgilenme hakkının önündeki engeller kaldırılacaktır.
- Üniversite özerkliği sağlanacak ve akademik özgürlükler güvence altına alınacaktır.
- CHP, toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışının gereği olarak, siyasette eşit temsili gerçekleştirecek ve kadın-erkek eşitliği alanında gerekli tüm hukuki ve siyasi adımları atacaktır.
- Sivil toplum, demokratik hayatın vazgeçilmez unsuru olarak güçlendirilecektir. Örgütlenme özgürlüğünün önündeki engellerin kaldırıldığı, özgürlüklerin güvence altına alındığı bir toplumsal ve siyasal katılım ortamı yaratılacaktır.
- Demokratik değer ve haklara saygılı, eşitliğe ve kapsayıcılığa dayalı; kimliği, inancı, yaşam tarzı ne olursa olsun, herkesin kendini devletin eşit ve onurlu bir yurttaşı olarak hissetmesini sağlayacak bir sistem kurulacaktır.
- Siyasi etik yasası, seçim kanunları ve siyasi partiler mevzuatında yapılacak değişikliklerle siyasal hayat demokratik ilkeler temelinde düzenlenecektir.
- Yerel yönetimlerin mali ve idari alanda güçlendirilmesi ve yeni bir merkez-yerel dengesinin kurulması sağlanacaktır.

Demokratik değer ve haklara saygılı, eşitliğe ve kapsayıcılığa dayalı; kimliği, inancı, yaşam tarzı ne olursa olsun, herkesin kendini devletin eşit ve onurlu bir yurttaşı olarak hissetmesini sağlayacak bir sistem kurulacaktır.

1.2

DEMOKRASİ, İNSAN HAKLARI VE HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ

Cumhuriyet Halk Partisi demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğünü birbirinden ayrılmaz temel ilkeler olarak kabul eder. Demokrasi, CHP için varoluşsal bir değerdir. Partimiz, ülkemizde demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğünün ancak parlamenter sistemle mümkün olduğuna inanır. Katılımcılık, şeffaflık, denge ve denetlemeyi gözetken kapsayıcı kurumlar, demokrasi anlayışımız bakımından temel öneme sahiptir.

Türkiye, seçkinlerin değil vatandaşların güçlü olduğu, kişi hak ve özgürlüklerinin kullanılmasının önünde engellerin bulunmadığı, aktif yurttaşlığın hayata geçirildiği bir ülke olacaktır. CHP, demokrasiyi yalnızca seçimlerle sınırlı görmez; yurttaşların karar süreçlerine aktif olarak katıldığı, denetim ve katılım mekanizmalarının kurumsallaştığı bir yönetim anlayışını savunur. Denge ve fren mekanizmalarının işlevsel olduğu, demokrasinin sosyal ve ekonomik gelişmeyle beraber gerçekleştiği, yerel demokrasinin güçlendirildiği ve katılımın önünde engellerin olmadığı bir düzen kurulacaktır. Devlet, vatandaşın hak ve özgürlüklerinin güvencesi olacaktır.

Hakların Güvencesi Demokrasi

Demokrasi ayrıcalık sahibi kesimlerin değil halkın yararına bir yönetim şeklidir. Demokrasi, vatandaşların güçlenmesi, temel haklarını kullanmasının önündeki ekonomik ve sosyal engellerin tamamen ortadan kaldırılması ve herkes için gerçek bir özgürlük ve eşitlik düzeninin kurulması anlamına gelecektir.

Sosyal demokrat bir parti olarak CHP'nin demokrasi vizyonunun önemli bir unsuru, yurttaşların kendi yaşamlarını doğrudan etkileyen ekonomik kararlara katılımının güvence altına alınmasıdır. Bu kapsamda, başta bütçe ve harcamaların denetlenmesi olmak üzere ekonomik ve mali süreçlerin demokratikleşmesi sağlanacak ve demokrasi vizyonumuzun gereği olarak adil, şeffaf ve katılımcı bir ekonomik düzen inşa edilecektir. Sosyal ve ekonomik hakların güvence altına alınması ve eşitsizliklerle etkin bir mücadele yürütülmesi demokratik işleyişi güçlendirecektir.

Dijitalleşme, yapay zekâ ve internet teknolojisinde yaşanan gelişmelerin demokrasi üzerindeki etkilerinin yönetilmesi, demokrasi vizyonumuzun önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Kamusal alanda ve iletişim ortamında yaşanan gelişmeler, vatandaşları ve kurumları güçlendirecek katılımcı bir vizyonla yönetilecektir. Yanlış ve yanıltıcı bilgiye karşı koruma mekanizmaları oluşturulacaktır. Hak temelli bir anlayışla veri güvenliğinin tesisi ve verilerin kötüye kullanımını engelleyici güvenceler sağlanacaktır.

Geleneksel medya, yeni nesil medya ve dijital mecralarda tekelleşme ve iktidar tahakkümünün önüne geçilecek, bilgi kaynaklarının demokratikleşmesi sağlanacaktır. Toplumun tüm kesimlerinin görüşlerini özgürce ifade edebildiği, akademik özgürlüklerin güvence altında olduğu, halkın gerçek bilgiye özgürce erişebildiği, çoğulcu ve güvenilir bir bilgi ortamı oluşturulacaktır. Bu bilgi ortamında demokratik değerler hakim olacak; nefret suçu, ayrımcılık, ırkçılık ve halkı yanıltma benzeri söylem ve yayınlarla evrensel standartlar temelinde mücadele edilecektir. Sosyal medya platformlarının kamu yararı doğrultusunda şeffaf algoritmalarla, içerik sıralamalarında manipülasyonla değil, eşit erişimle çalışması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Şeffaflık, yurttaşın bilgiye erişim hakkının ve ifade özgürlüğünün güvencesi olacaktır.

Medyada, kadınlar ve çocuklar başta olmak üzere tüm bireylere dönük cinsiyetçi, ötekileştirici ve şiddeti besleyecek bir dil kullanımı engellenecek, bu amaçla medya meslek örgütleriyle birlikte çalışılacaktır. Kadınların ve çocukların dijital mecralarda maruz kaldıkları şiddet, istismar ve nefret içeriklerine karşı etkili koruma ve denetim mekanizmaları kurulacak, insan onurunu esas alan güvenli bir dijital kamusal alan oluşturulacaktır.

Radio ve Televizyon Üst Kurulu'nun (RTÜK) kurumsal, yasal ve idari yapısı basın özgürlüğünü garanti altına alacak şekilde ve siyasi etkilerden uzak, bağımsız ve tarafsız bir kurul olarak yeniden yapılandırılacaktır. Kurul'un çalışmalarına ilgili sivil toplum ve meslek örgütlerinin katılımı sağlanacaktır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, kadına yönelik şiddet ve çocuk hakları sözleşmeleri dahil olmak üzere, ifade özgürlüğü ve dijital haklar alanındaki uluslararası normlara tam uyum sağlanacak; ulusal mevzuat, bu standartlar çerçevesinde düzenlenecektir.

Haysiyetli bir Yaşam: İnsan Onuru, İnsan Hakları

CHP için insan onuru, demokrasi, adalet, eşitlik ve hukuk devletin temelidir. İnsan onuru ancak insan haklarıyla korunabilir. İnsan hakları bir toplumu demokratik yapan en önemli değerdir. Eşitlik ve özgürlük ancak insan haklarının korunduğu bir toplumda geçerli olabilir.

Türkiye, seçkinlerin değil vatandaşların güçlü olduğu, kişi hak ve özgürlüklerinin kullanılmasının önünde engellerin bulunmadığı, aktif yurttaşlığın hayata geçirildiği bir ülke olacaktır.

İnsan hakları evrenselidir ve devredilemezdir. Toplumun ve devletin örgütlenmesi insan haklarına dayanacak ve iktidar gücü insan haklarının kurumsal olarak korunmasını sağlamak için kullanılacaktır. CHP'ye göre her insan eşit değer taşımaktadır ve temel insan haklarından yararlanmada herkes eşittir.

CHP'ye göre insan hakları bölünmezdir ve haklar arasında bir hiyerarşi yoktur.

Herkesin haysiyetli bir yaşam sürmesi, insan haklarının bir bütün olarak tanınması ve bu hakların yaşama geçebilmesiyle mümkündür. Bireylerin temel hak ve özgürlüklerinden yararlanmasının yanında devletin bu hak ve özgürlüklerin önündeki engelleri kaldırma yükümlülüğü vardır. Bu yükümlülük, toplumsal adalet ilkesi gözetilerek yerine getirilecektir. CHP için hak ve özgürlüklerin bu anlayışla güvence altına alınması ahlaki bir zorunluluk ve siyasi bir ödevdir.

Cumhuriyet Halk Partisi, yaşam hakkını sağlık hakkından, ifade ve örgütlenme özgürlüğünü sendika ve grev hakkından, mülkiyet hakkını konut hakkından, özel yaşama saygı hakkını dijital haklardan, demokratik katılım haklarını ekonomik eşitsizliklerden, girişim özgürlüğünü çalışma hakkından bağımsız görmemektedir. Yaşama hakkı, adil yargılanma hakkı, örgütlenme özgürlüğü, seçme ve seçilme hakkı, ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü ne kadar önemliyse sağlık hakkı, barınma hakkı, sendika ve grev hakkı, eğitim hakkı, barış hakkı, gıdaya ve suya erişim hakkı da o kadar önemlidir.

Medeni ve siyasi haklar, sosyal, kültürel, ekonomik haklar ve dayanışma haklarıyla birlikte ele alınacak, özgürlükleri bütüncül bir şekilde koruyan bir düzen inşa edilecektir. Bu düzen kimsenin iş ararken torpille ihtiyaç duymadığı, maddi imkânsızlıklar nedeniyle geride kalmadığı, herkesin nitelikli istihdama erişebildiği bir düzendir. Bu düzende ifade özgürlüğü yalnızca hukuki bir hak olarak tanınmakla kalmayacak, tam anlamıyla hayata geçecektir. Bireyler ekonomik ve sosyal açıdan güçlendirilecek, tüm haklar somutlaşacaktır. Herkesin örgütlenebildiği, yaşam koşullarını geliştirmek ve demokratik haklarını kullanmak için özgürce çalışabildiği bu düzen, refah ve eşitlik için kalkınmayı sağlayacaktır.

Devrimci bir anlayışla, çağdaş gelişmelerin gerektirdiği yeni haklar, evrensel standartlar da gözetilerek tanımlanacak ve güvence altına alınacaktır.

Hukukun Üstünlüğü

CHP'nin hukukun üstünlüğü anlayışı; demokrasi, adalet, eşitlik, kalkınma, refah, özgürlük, barış, güvenlik ve huzurun ancak hukukun işlemesiyle sağlanacağı fikrine dayanır.

CHP'nin hukukun üstünlüğü anlayışı devlet gücünün hukukla sınırlandırılması, hukukun herkese eşit ve şeffaf biçimde uygulanması, kuvvetler ayrılığı, devlet yöneticilerinin hesap vermesi, yargı bağımsızlığının sağlanması, vatandaşların eylemlerinin hukuki sonuçlarını öngörebilmesi ve adil yargılanma hakkından herkesin yararlanabilmesi standartlarına dayanır.

Devlet otoritesinin meşruiyet kaynağı, gücün şahsi ya da keyfi olmaması, halk iradesine dayanması ve hiçbir idari makamın kanunlardan kaynaklanmayan bir yetkiyi kullanamamasıdır. Devletin işleyişi ve kamusal yaşam, keyfi ya da kişisel iradeye değil, yazılı kurallara ve öngörülebilir hukuk düzenine dayanacaktır. Bu ilke, hukukun üstünlüğünün temelini oluşturur. Kanunlar herkes için bağlayıcıdır, hiç kimse hukukun üstünde değildir.

1.3

ADALETİN TESİSİ

Cumhuriyet Halk Partisi, bağımsız, tarafsız ve adil bir yargıyı inşa edecek ve herkes için her alanda adaleti sağlayan bir hukuk sistemini kuracaktır. Toplum sözleşmeleri, güçlünün zayıfı ezdiği düzenlerde erozyona uğrar. Adaletin olmadığı bir devlet, kamu gücünün şahsi menfaatler için kullanıldığı bir ganimet paylaşımına ve düşman hukukuna dayalı bir çete düzenine dönüşür.

Adalet, toplumsal barışın teminatıdır. Hedefimiz, tüm yurttaşların adaletle güvenmesi ve adaletin tesis edileceğini bilmesidir.

Hukukun herkese eşit biçimde uygulanması güvence altına alınacaktır. Herkesin yargıya ve adaletle zamanında ve sağlıklı erişebildiği bir düzen kurulacak, maddi imkânsızlıklar nedeniyle kimse mahkemeye erişim hakkından mahrum kalmayacaktır.

Demokratik hukuk devletin temel şartları, denge denetleme ve kuvvetler ayrılığıdır. Kuvvetler ayrılığı ancak yargı bağımsızlığıyla sağlanabilir.

Tarafsız ve bağımsız yargı; temel hak ve özgürlüklerin, hak ihlallerine karşı adaletin tesisinin güvencesidir.

Herkes İçin Adalet

Yurttaşların adaletle güveni, hukuki güvenlik ve hukuki öngörülebilirlikle sağlanacaktır. Hukuk kurallarının açıklığı ve önceden bilinmesi, yurttaşların birbirleriyle ve devletle olan ilişkilerinde bugüne ve yarına dair güven duymasını sağlar. Vatandaşların eylemlerinin hukuki sonuçlarını öngörebilmesi sağlanacaktır. **Hukuki belirsizlik ve keyfilik sonlandırılacaktır.**

Adil yargılanma hakkı güvence altına alınacaktır.

Tüm yurttaşlarımızın yargıya fiziksel ve dijital ortamda erişimi kolaylaştırılacaktır. Adalet hizmetlerine erişilebilirlik artırılacak, fırsat eşitliği sağlanarak özellikle kırılgan grupların yargıya erişimi güvence altına alınacaktır. Bu kapsamda sosyal ve ekonomik engeller kaldırılacak, yargılama süreleri kısalacak, mahkeme kararları uygulanacak, tüm kurumlar arasında koordinasyon sağlanacaktır.

Yargı süreçlerinin düzgün işlemesi ve masumiyet karinesinin korunması sağlanacak, toplumun adaletle güveni tesis edilecektir. Yargılama ve tutukluluk sürelerinin uzunluğu ve belirsizliği ortadan kaldırılacaktır. Tahliye kararlarının yok sayılmayacağı bir yargı sistemi tesis edilecektir. Gözaltı sürelerinin keyfi bir biçimde uzatılmasının önüne geçilecektir. Masumiyet karinesi esas alınacak ve iddianamesiz uzun tutukluluk uygulaması sonlandırılacaktır. Tutuklu ve hükümlülerin tedaviye erişim ve sağlık hakları güvence altına alınacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi, bağımsız, tarafsız ve adil bir yargıyı inşa edecek ve herkes için her alanda adaleti sağlayan bir hukuk sistemini kuracaktır. Toplum sözleşmeleri, güçlünün zayıfı ezdiği düzenlerde erozyona uğrar. Adaletin olmadığı bir devlet, kamu gücünün şahsi menfaatler için kullanıldığı bir ganimet paylaşımına ve düşman hukukuna dayalı bir çete düzenine dönüşür.

Savunma ve iddia makamları denkleştirilecek, savunma makamı yargının kurucu unsurlarından biri olarak tanımlanacaktır. Mahkemelerde avukatlar ve savcılar fiziki olarak eşit konumlandırılacak, avukatlık mesleğinin itibarı korunacak, meslek örgütleri güçlendirilecek, çoklu baro sistemine son verilecektir. Müdafiyeye erişimin önündeki tüm engeller kaldırılacaktır.

Adil yargılanma hakkını güvence altına alacak şekilde mahkemede yüz yüzelik ve hakim önünde dinlenilme ilkelerine aykırılık teşkil eden uygulamalar sonlandırılacaktır.

Tutuklu ve hükümlülerin cezaevi sevkleri ve duruşma salonlarının belirlenmesinde keyfiliğe son verilecektir.

Soruşturma ve kovuşturma aşamalarında yetki kuralları ayrımsız olarak esas alınacaktır.

Demokratik hukuk devleti için ifade özgürlüğünü güvence altına alan, siyasi eleştiriyi cezalandırma konusu olmaktan çıkaran bir hukuki düzen oluşturulacaktır. Yurttaşlarımızın ifade özgürlüğü güvence altına alınacaktır.

Kamu gücü kullanan kişiler herkesten daha fazla eleştiriyi açık olmalıdır. Cumhurbaşkanı veya kamu görevlilerine hakaret suçları, ifade özgürlüğüyle bağdaşmadığı için kaldırılacaktır. Katalog suç düzenlemeleri ve bu kapsamda verilen tutukluluk kararlarında keyfiliğe son verilecektir.

Halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçu, yalnızca somut saldırıya yol açan durumlarla sınırlanacak ve demokratik tartışma ortamı güvence altına alınacaktır. Farklı fikirleri susturan, çoğulculuğu zedeleyen ve eleştiriyi cezalandıran antidemokratik uygulamalar hukuk sisteminden tamamen temizlenecektir.

Terör örgütlerinin Türkiye’de insan ve maddi kaynak açısından zemin kazanmasına ve güvenlik tehdidi oluşturmaya imkân vermeksizin Terörle Mücadele Kanunu hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerini esas alarak yeniden düzenlenecektir. İfade özgürlüğünü kısıtlayan ve şiddetle bağlantısı olmayan düşünce ve açıklamaları cezalandıran hükümler kanundan çıkarılacaktır. Terör örgütü ve örgüt üyeliği tanımları; cebir, şiddet ve anayasal düzene karşı eylemlerle doğrudan bağlantılı olacak şekilde toplumsal mutabakatla ve evrensel standartlarda yeniden yapılacaktır.

Nefret saikiyle işlenen suçlara ve nefret söylemlerine karşı kapsamlı bir yasal çerçeve oluşturulacaktır. Nefret suçlarıyla mücadelede hem maddi hukuku hem de usul hukukunu kapsayan güçlü ve uygulanabilir yasal çerçeve hayata geçirilecektir.

İnsanlığa karşı suçlarda zamanaşımı uygulanmayacak, yetkilerini kötüye kullanan kamu görevlilerinin soruşturulması ve yargılanmasının önündeki engeller kaldırılacaktır.

Cezasızlık algısı, çok boyutlu biçimde değerlendirilerek hem bireysel hem toplumsal yönleriyle ele alınacaktır. Kadın cinayetlerinin önlenmesi, devletin temel sorumluluklarından biri olarak ele alınacak; koruyucu ve önleyici mekanizmalar etkinleştirilecektir. Kadınlara ve çocuklara yönelik her türlü şiddet, istismar suçlarında dava süreçlerinin uzamaması, toplumsal vicdanın ve adalet duygusunun korunması güvence altına alınacaktır.

Organize suç ve çeteleşmeyle etkili mücadele edilecektir. Bu kapsamda uyuşturucu çeteleri başta olmak üzere tüm suç örgütleriyle yargısal mücadelenin yanında gerekli siyasi irade de ortaya konulacaktır. Bu siyasi irade, yargısal sürecin bağımsız işleyişinin teminatı ve sonuçlarının uygulanmasının güvencesi olacaktır.

Hayvanlara ve doğaya yönelik suçlara izin verilmeyecek, etkin denetim ve cezai yaptırımlar artırılabilecektir.

Kişiden kişiye değişen infaz rejimi sonlandırılacak, eşitlik ilkesine ve toplumsal mutabakata dayalı bir infaz rejimi hayata geçirilecektir. İlgili mevzuat kapsayıcı bir anlayışla düzenlenecek, yaşam hakkı ve sağlık hakkı temelli bir yaklaşım benimsenecektir.

Ceza ve infaz hukukunda topluma kazandırma ilkesi esastır.

Ceza infaz kurumlarında insan onuruna yakışır yaşam koşulları tesis edilecektir. Hasta hükümlülerin yaşam hakkı ve sağlık hakkı güvence altına alınacaktır. Cezaevleri İdare ve Gözlem Kurullarının kararları objektif kriterlere bağlanacak, kararların yeni bir cezalandırmaya dönüşmesi önlenerek, keyfi kararların önüne geçilecektir. İnfaz rejimi öngörülebilirlik ve uygulanabilirlik ilkeleri kapsamında yeniden düzenlenecek, Cezaevi İdare ve Gözlem Kurulları bu kapsamda yeniden yapılandırılacaktır.

İnfaz ve koruma memurlarının özlük hakları güvence altına alınacak, meslek kanunu çıkarılacaktır.

Kamu gücü kullanan kişiler herkesten daha fazla eleştiriye açık olmalıdır. Cumhurbaşkanına veya kamu görevlilerine hakaret suçları, ifade özgürlüğüyle bağdaşmadığı için kaldırılacaktır. Katalog suç düzenlemeleri ve bu kapsamda verilen tutukluluk kararlarında keyfiliğe son verilecektir.

Kurallı Devlet, Güvenceli Yaşam: Demokratik Hukuk Devleti

Demokratik hukuk devleti için yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığını garanti altına alacak bütüncül bir yaklaşım benimsenecektir.

Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruyu düzenleyen mevzuattaki sınırlayıcı hükümler gözden geçirilecek, bireysel başvuru hakkı genişletilecektir. Anayasa Mahkemesi'nin kararlarının bağlayıcılığı ve uygulanabilirliği güçlendirilecek; ihlalin giderilmesi için etkili yeniden yargılama ve tazmin mekanizmaları oluşturulacaktır. Bireysel başvuruların makul sürede sonuçlandırılması sağlanacak, hak eksenli ve toplumsal adalet ilkesine dayalı içtihat birliği geliştirmesi desteklenecektir. Norm denetimi başvuru yolları genişletilecek, demokratik denetim ilkesinin güçlendirilmesi amacıyla TBMM'de grubu bulunan bütün siyasi partilere, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına, üniversitelere ve ilgili kanunların doğrudan etkilediği kamu tüzel kişilerine Anayasa Mahkemesi'ne iptal davası açma yetkisi tanınacaktır.

Anayasa Mahkemesi'nin anayasal düzeni koruma misyonuna uygun olarak bireysel başvuru ve norm denetimi alanında verdiği kararların uygulanması sağlanacaktır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının uygulanmasının önündeki siyasi ve yasal engeller kaldırılacaktır.

Hâkim ve savcılar hukuki ve coğrafi teminatı güçlendirilecektir. Hâkim ve savcılar, görev yaptıkları davalar veya verdikleri kararlar nedeniyle görev yerlerinin değiştirilmesine ya da görevden alınmalarının önüne geçilecek, yargı mensuplarının kürsü bağımsızlığını güvence altına alan hâkimlik teminatı sağlanacaktır.

Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun yapısı evrensel ve demokratik standartlara uygun biçimde, siyasetin etkisinden arındırılarak yenilenecektir. Adalet Bakanı ve yürütme organının hiçbir temsilcisi kurullarda yer almayacaktır. Kurulların üyeleri yüksek yargı mensupları tarafından seçilecektir.

Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun yapısı evrensel ve demokratik standartlara uygun biçimde, siyasetin etkisinden arındırılarak yenilenecektir. Adalet Bakanı ve yürütme organının hiçbir temsilcisi kurullarda yer almayacaktır. Kurulların üyeleri yüksek yargı mensupları tarafından seçilecektir.

Yargı yetkisinin kişiye ya da davaya göre değişmesi önlenecektir.

Hakim ve savcıların özlük hakları güçlendirilecek, atama ve seçim süreçleri liyakat temelli objektif kriterlere bağlanacak ve siyasi ilişkilerden arındırılacaktır. Hakimlerin kararlarının Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ile uyumu bu kriterlerin başında gelecektir. Yargı mensuplarına yönelik denetim ve disiplin mekanizmaları şeffaf ve etkili hale getirilecek, mali ve etik açıdan denetim sağlanacaktır.

Olağanlaştırılan olağanüstü hal uygulamasına son verilecektir. Olağanüstü hal döneminden kalan uygulamalar kaldırılırken, tüm işlemlere karşı yargı yolu açık hale getirilecektir. Olağanüstü hal döneminde getirilen ve savunma hakkını kısıtlayan tüm yasal düzenlemeler kaldırılacaktır. Savunma hakkının ihlaline sebep olan, dosyaya erişimin kısıtlanması kararları ile yalnızca gizli tanık ve itirafçı ifadelerine dayanan, somut delilden yoksun soruşturma ve kovuşturmalara son verilecektir. Kanun hükmünde kararnamelerle haklarında başlatılan soruşturma ve kovuşturma işlemleri lehlerine sonuçlanan kamu görevlileri, yargı organı çalışanı ve diğer kurum ve teşkilat mensuplarının görevlerine ya da eşdeğer görevlere iadesi ve haklarında uygulanan tedbirlerin kaldırılması sağlanacaktır.

Ayrımcılık, işkence ve kötü muameleyle tolerans gösterilmeyecek, temel hak ve özgürlüklerin korunması için kurumsal mimari güçlendirilecektir. Bu kapsamda Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu bağımsız, çoğulcu ve cinsiyet eşitliğine uygun bir biçimde yeniden yapılandırılacaktır.

Adli Tıp Kurumu köklü bir dönüşümle yeniden yapılandırılacaktır. Siyasi etkiden arındırılacak, kurumun karar ve raporlarının yalnızca tıbbi, bilimsel ve etik standartlara dayanması sağlanacaktır. Uzmanlık alanlarındaki görevlendirmelerde liyakat esas alınacaktır. Birlikçilik ve raporlama mekanizmaları şeffaflaştırılacak, denetim yetkisi güçlendirilecektir. Evrensel ilkelere uygun özerk bir kurum oluşturulacaktır.

1.4

DEMOKRASİ İÇİN AYRIMCILIKLA MÜCADELE VE ÇOĞULCULUK

Cumhuriyet Halk Partisi, çoğulculuğu ve ayrımcılıkla mücadeleyi demokrasi anlayışının ayrılmaz parçaları olarak görmektedir. Hedefimiz; bütün yurttaşların eşitlik temelinde bulunduğu, özgürlüklerin güvence altına alındığı, sosyal dışlanma ve her türlü ayrımcılığın son bulduğu bir düzen kurmaktır.

Çoğulcu demokrasi ve eşit yurttaşlığın tesisi; iç barışımızı ve refahımızı güçlendireceği gibi ülkemizin bölgesel istikrar ve refaha katkısını da artıracaktır. Katılımcı demokrasinin kurumsallaşması, halkın iradesinin karar mekanizmalarının merkezine yerleşmesiyle sağlanacaktır. Hedefimiz, toplumun tüm kesimlerinin ekonomik, sosyal ve demokratik taleplerine yanıt verecek kapsamlı bir dönüşümü sağlamaktır.

Herkesin kendini devletin eşit ve onurlu bir yurttaşı olarak hissetmesi demokrasi vizyonumuzun temelidir. Kimsenin yaşından, cinsiyetinden, kimliğinden, inancından, cinsiyet kimliği ve cinsel yöneliminden, sosyoekonomik durumundan, engelli olma halinden, dünya görüşünden, yaşam tarzından ve benzeri sebeplerden dolayı dışlanmadığı, baskı altına alınmadığı bir düzen inşa edilecektir. Hiçbir yurttaşın kimliğini gizlemek zorunda kalmaması temel önceliğimiz olacaktır. Farklı kimliklerin özgürce yaşanabilmesi, dil ve kültürel çeşitliliğin değer ve hak olarak görülmesi, toplumsal barış ve çoğulculuğun güvencesidir. Toplumsal ve kültürel çeşitliliğin ve çoğulculuğun kurumsal güvencelerle korunması ve geliştirilmesi sağlanacaktır. Bütün vatandaşlarımız kamusal hizmetlere erişim ve olanaklardan yararlanmada eşit olacaktır. Kamuda işe alımlarda ve görevde yükselme süreçlerinde ayrımcılığa izin verilmeyecektir.

Yurttaşların karar alma süreçlerine doğrudan katıldığı bir yönetim anlayışı ve üniter devlet yapısı içinde, yerel yönetimlerin yetki ve kaynaklarının artırılması ve kamu hizmetlerinin halka en yakın yerel yönetim birimleri tarafından yerine getirilmesiyle ayrımcılıkla mücadele edilecek, çoğulculuk güçlendirilecektir. **Kayyım uygulamaları gibi antidemokratik müdahalelere izin verilmeyecektir.**

Herkesin kendini devletin eşit ve onurlu bir yurttaşı olarak hissetmesi demokrasi vizyonumuzun temelidir. Kimsenin yaşından, cinsiyetinden, kimliğinden, inancından, cinsiyet kimliği ve cinsel yöneliminden, sosyoekonomik durumundan, engelli olma halinden, dünya görüşünden, yaşam tarzından ve benzeri sebeplerden dolayı dışlanmadığı, baskı altına alınmadığı bir düzen inşa edilecektir.

Demokratikleşme, toplumsal sorunların eşit yurttaşlık temelinde çözümü için elzemdir. Kürt sorununda kalıcı çözüm; yalnızca terörün sona ermesiyle değil, eşitlikçi, katılımcı, demokratik bir siyasi ve toplumsal düzenin kurulmasıyla sağlanacaktır. Herkesin kendini ülkenin eşit yurttaşı olarak hissedebilmesi esastır. Bu yaklaşımla tüm yurttaşların ana dilini öğrenme, kullanma ve geliştirme hakkına saygı gösterilecek; kimsenin kimliğinden dolayı ayrımcılığa uğramasına ve toplumsal olarak dışlanmasına izin verilmeyecektir. Farklı kimliklerin, inançların ve kültürlerin özgürce var olabildiği bir toplumsal yapı güçlendirilecektir.

Kürt yurttaşlarımızın yoğun olarak yaşadığı bölgelerde derinleşmiş eşitsizliklerin giderilmesi, toplumsal barışın ve refahın kalıcı hale gelmesinde kritik bir öneme sahiptir. CHP, bölgesel kalkınmayı kapsayıcı bir vizyonla ele almaktadır. Bu yaklaşımla Doğu ve Güneydoğu bölgeleri için güçlü bir bölgesel kalkınma programı hayata geçirilecektir. Eğitim, sağlık, istihdam, altyapı, dijitalleşme ve gelir adaleti alanlarında oluşan yapısal eşitsizliklerin çözümü için yatırımlar artırılacaktır. Bölgenin ekonomik potansiyelini ortaya çıkaran, sürdürülebilir kalkınmayı hedefleyen bir refah düzeni oluşturulacaktır.

Laiklik; sosyal, kültürel, inançsal farklılıkların güvencesi ve her yurttaşımızın eşit koşullarda, özgürce, bir arada ve kardeşçe yaşamasının esasıdır.

Anayasa'da da belirtildiği gibi herkesin vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahip olması, ibadetin serbestliği ilkesinin esas alınması zorunluluktur. Vatandaşların dini inancı ve mezhebi nedeniyle ayrımcılığa uğramasına sıfır tolerans gösterilecektir.

Alevi yurttaşlarımızın, toplumsal hayatta yaşadıkları eşitsizliklere ve karşılaştıkları hak ihlallerine, Alevi inancının ve taleplerinin yok sayılmasına son verilecektir. Cemevleri ile ilgili yasal düzenlemeler yapılarak ibadethane statüsü tanınacaktır. Alevi yurttaşlarımızın karşılaştıkları hak ihlallerine karşı haklarını güvence altına alan kurumsal mekanizmalar oluşturulacaktır. Madımak Oteli, kapsamlı ve tarihsel bir utanç müzesi haline getirilecek, zamanaşımı bu davalar açısından söz konusu olmaktan çıkartılacaktır.

Kadınların eşitliği ve özgürlüğü güvence altına alınacak, kendi hedeflerini ve potansiyellerini gerçekleştirme imkânına sahip olmaları sağlanacaktır. Cinsiyet ve cinsiyet kimliği temelli her türlü ayrımcılık ortadan kaldırılacaktır. Evde, okulda, işyerinde, siyasal yaşamda ve hayatın her alanında eşitliği sağlayacak ve ayrımcılığa son verecek somut adımlar atılacaktır.

Sosyal köken veya statü temelli doğrudan veya dolaylı her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve her bir bireyin kendi potansiyelini gerçekleştirebileceği fırsat ve imkânları sunmak temel yaklaşım olarak benimsenecektir. Yurttaşların sosyal ve ekonomik yönden içine doğduğu ve yetiştiği koşullar ile sınırlı kalmamaları güvence altına alınacak, yukarı yönlü sosyal mobilite sağlanacaktır. Bu kapsamda, sosyoekonomik koşullardan kaynaklı sosyal dışlanmayı önleyici ve her yurttaşın haysiyetli bir yaşam ve daha güzel bir geleceğe erişebilme haklarını güvence altına alacak kapsayıcı kalkınma ve sosyal devlet politikaları uygulanacaktır.

Ayrımcılıkla mücadelede siyasi, ekonomik ve toplumsal yönden bütüncül bir yaklaşım hayata geçirilecek; çoğulculuğu güvence altına alacak demokratik adımlar güçlü ve kapsayıcı sosyal politikalarla desteklenecektir. Bu kapsamda eğitim, sağlık, istihdam, barınma ve sosyal hizmetlere eşit erişim başta olmak üzere tüm temel kamusal hak alanlarında, dezavantajlı kesimler için sosyal devlet güvencesi sağlanacaktır.

1.5

AKTİF YURTTAŞLIK VE ÖRGÜTLÜ TOPLUM

CHP'nin demokrasi anlayışı sadece yasa metinleriyle sınırlı bir demokrasi düşüncesine değil halkın aktif katılımına dayanmaktadır. Bu kapsamda demokrasi tamamlanmış bir hedef değil her gün uğruna mücadele edilen bir değerdir.

Demokrasi, insan haklarının korunabilmesi ve ortak toplumsal amaçları gerçekleştirebilme ancak örgütlü toplum ve aktif yurttaşlıkla mümkündür. Aktif yurttaşlık ilkesinin gereği olarak; yurttaşların düşünce özgürlükleri, örgütlenme özgürlükleri, karar süreçlerine katılımları ve toplumsal sorunların çözümünde aktif rol oynamaları sağlanacaktır.

Katılan, Denetleyen, Yöneten Yurttaş

Aktif yurttaşlık doğrultusunda halkın her kademede siyasete ve karar alma süreçlerine katılımı, demokratik araçlarla güçlendirilecektir. Halkın Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne, anayasa ve hukuka uygunluk şartıyla gündem teklif etmesi, belli sayıda yurttaşın imzayla kanun teklifi vermesi ve TBMM'nin ilgili komisyon ve Genel Kurul'da bu teklifi görüşmesi kurala bağlanacaktır. Yurttaşların yerel katılım mekanizmaları geliştirilecek; belediye meclislerine, il genel meclislerine ve kent konseylerine katılım olanakları artırılacaktır.

Aktif yurttaşlık, insan odaklı kalkınma anlayışımızın temellerinden biridir. Bu çerçevede, yurttaşların ekonomik özgürlüklerinin güvence altında olması, ekonomik karar alma süreçlerinin demokratikleştirilmesi ve yurttaş katılımına açık olması esastır.

Aktif yurttaşlık ve katılım süreçleri; bütçe dağılımı, vergi politikası ve kaynak tahsisi süreçlerinde kurumsallaşmış katılım sistemleriyle desteklenecektir. Üretici birlikleri, meslek örgütleri ve yerel kuruluşlar bütçe sürecinin asli bileşeni haline getirilecektir.

Bu kapsamda, bütçe hakkının kullanılması ve hesap verebilirliğin sağlanmasında Türkiye Büyük Millet Meclisi esastır. TBMM'nin kamu harcamaları üzerindeki denetiminin artırılması sağlanacaktır. Ekonomik verilerin şeffaf ve erişilebilir olması aktif yurttaşlığın ana ilkelerinden biridir.

Eğitim vizyonumuz; demokratik, özgür, adil, katılımcı ve kapsayıcı bir toplum inşası için, aktif sorumlu yurttaşlık ve demokrasi bilincini esas alır. Aktif yurttaşlık, yaşam boyu öğrenmeyle sürekli kılınacaktır. Demokratik ve evrensel değerler sadece ülke yönetiminde işlev sahibi kurumlarda değil eğitimden aileye, kültürden spor yönetimine birçok alanda geçerli kılınacaktır.

Güçlü bir sivil toplumun ve kamusal alanın varlığı demokrasinin en önemli teminatıdır. Sivil toplum, demokratik hayatın temel unsuru olarak güçlendirilecektir. İktidarların sivil toplum kuruluşlarını yönlendirme ve kendi kontrolüne alma girişimlerine izin verilmeyecek ve sivil topluma dönük kamu kaynaklarının şeffaf ve adil dağıtılması sağlanacaktır.

Demokrasinin korunması için başta çalışanlar olmak üzere bütün toplum kesimlerinin örgütlü olması gereklidir. Sendikaların, meslek kuruluşlarının ve kitle örgütlerinin temsil yapılarının demokrasiyi güçlendirecek şekilde oluşması; sadece temsil ettikleri toplum kesimlerinin sorunlarıyla sınırlı kalmayan bir vizyonla ülke sorunlarının müzakeresinde ve çözümünde aktif olmaları sağlanacaktır.

Çalışanların özgür sendikacılık ile toplu sözleşme ve grev hakkını kullanmasının önündeki bütün engeller kaldırılacaktır. Toplantı ve gösteri özgürlüğünün baskı ve kısıtlamalar olmadan kullanılabilmesi temin edilecektir.

Halkın haber alma ve doğru bilgilenme hakkı, aktif yurttaşlığın asli unsurlarından biridir. Bu kapsamda özgür ve demokratik bir medya ve iletişim ortamı sağlanacaktır. Sansür ve otosansüre geçit verilmeyecektir. Medya, iş dünyası ve devlet arasındaki ilişkiler ile medya sahipliğine ilişkin kurallar medya özgürlüğünü güvence altına alacak şekilde belirlenecektir. Basın kuruluşlarında çalışanların örgütlenme hakkı teşvik edilecektir. Bu, sadece basın çalışanlarının yaşam koşulları için değil ifade özgürlüğünün korunması, medyanın kamu adına hesap sormasının ve halkın haber alma hakkının da en önemli güvencesidir.

CHP'nin aktif yurttaşlık ve örgütlü toplum hedefi, Cumhuriyetçilik ilkesinin ve sosyal demokrat düşüncenin doğal bir sonucudur. **CHP toplumsal ve ekonomik alanda ayrıcalıklı bireylerin ya da çıkar odaklarının değil halkın yararını ve toplumsal faydayı esas alır. Bu nedenle kişilerin ve örgütlü halk kesimlerinin talep ve ihtiyaçlarını siyasetin gündemine taşıması ve kararların demokratik tartışma ortamında oluşması CHP için vazgeçilmezdir. Demokrasinin krizler karşısında dirençli olması için halk siyasetin merkezinde kurucu bir güç olarak yer almalıdır.**

Demokrasi, insan haklarının korunabilmesi ve ortak toplumsal amaçları gerçekleştirebilme ancak örgütlü toplum ve aktif yurttaşlıkla mümkündür. Aktif yurttaşlık ilkesinin gereği olarak; yurttaşların düşünce özgürlükleri, örgütlenme özgürlükleri, karar süreçlerine katılımları ve toplumsal sorunların çözümünde aktif rol oynamaları sağlanacaktır.

1.6

DEMOKRASİ VE SİYASİ PARTİLER

Vatandaşların seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakları anayasal güvence altındadır. Yurttaşların serbest seçim hakkı yalnızca oy kullanmayı ve seçimlerde aday olabilmeyi değil, seçim sonuçlarına ve milli iradeye saygıyı da kapsar.

Siyasi partiler; katılımcı, denetlenebilir, hesap verebilir, halkın iradesini esas alan demokratik siyasal yaşamın vazgeçilmez öğeleridir.

Siyasi partilerin özgür, şeffaf, eşit ve demokratik bir zeminde faaliyet göstermesi güvence altına alınacaktır.

Siyasi partilerin faaliyetleri, parti içi düzenlemeleri ve çalışmaları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü ilkeleriyle güçlendirilecektir. Bu kapsamda, parti içi demokrasi güçlendirilecek ve siyasetin finansmanı şeffaflaştırılacaktır. Siyasi amaçlarla partilerin kapatılmasına kalıcı olarak son verilecektir.

Siyasi etik, demokrasinin temel güvencelerinden biridir. Siyasi partilere ve siyasetçilere ilişkin düzenlemeler Siyasi Etik Yasası kapsamında yapılandırılacaktır.

Seçim Barajı ve Adil Temsil

Demokrasinin özü, halkın iradesinin eksiksiz biçimde sandığa yansımadır. Temsilde adalet güçlendirilecektir. Tüm yurttaşlarımızın oyunun ve iradesinin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde temsilde adalet ilkesine uygun şekilde yansımaları teminat altına alacak düzenlemeler yapılacaktır. Demokrasimizi güçlendirecek ve siyasete güveni artıracak şekilde farklı siyasi görüşlerin parlamentoda söz sahibi olması sağlanacaktır.

Bu yaklaşımla **seçim barajı yüzde 3 olarak düzenlenecektir. Bu düzenleme ile partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde temsil edilmesi kolaylaşacak; barajın düşürülmesi, Türkiye'nin toplumsal çeşitliliğini ve çoğulculuğunu yansıtan bir parlamento oluşmasına katkı sağlayacaktır.**

Vatandaşların seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakları anayasal güvence altındadır. Yurttaşların serbest seçim hakkı yalnızca oy kullanmayı ve seçimlerde aday olabilmeyi değil, seçim sonuçlarına ve milli iradeye saygıyı da kapsar.

Seçim Barajı ve Adil Temsil

Demokrasinin özü, halkın iradesinin eksiksiz biçimde sandığa yansmasıdır. Temsilde adalet güçlendirilecektir. Tüm yurttaşlarımızın oyunun ve iradesinin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde temsilde adalet ilkesine uygun şekilde yansımaları teminat altına alacak düzenlemeler yapılacaktır. Demokrasimizi güçlendirecek ve siyasete güveni artıracak şekilde farklı siyasi görüşlerin parlamentoda söz sahibi olması sağlanacaktır.

Bu yaklaşımla **seçim barajı yüzde 3 olarak düzenlenecektir. Bu düzenleme ile partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde temsil edilmesi kolaylaşacak; barajın düşürülmesi, Türkiye'nin toplumsal çeşitliliğini ve çoğulculuğunu yansıtan bir parlamento oluşmasına katkı sağlayacaktır.**

Siyasi Partilerin Finansmanı ve Hazine Yardımı

Her siyasi görüşün eşit fırsatlarla ve adil koşullarda kendini ifade edebildiği bir demokratik iklim hedeflenmektedir. Tüm yurttaşların ve farklı toplumsal kesimlerin temsillerinin parlamentoya yansımaları kolaylaştırılacak; siyaset çok sesliliğe doğru güçlenecektir.

Demokratik rekabetin adil biçimde gerçekleşebilmesi için yalnızca seçim sistemi değil, siyasetin ve seçimlerin finansmanı da eşitlik temelinde düzenlenecektir. Siyasetin finansmanı şeffaflık, denetlenebilirlik ve hesap verebilirlik ilkeleri doğrultusunda yeniden yapılandırılacak, seçim harcamaları tüm yurttaşların denetimine açık hale getirilecektir.

Siyasi çoğulculuğu güvence altına almak amacıyla siyasi partilerin Hazine yardımı eşiği yüzde 1'e indirilecektir.

Seçim dönemlerinde yapılan tüm harcamalar ile siyasi partilere ve adaylara belirli bir tutarın üzerindeki bağışlarda tam şeffaflık sağlanacaktır.

Siyasi Partilerde Katılım ve Yönetim Mekanizmalarının Demokratikleştirilmesi

Siyasi partilerin devlet kurumlarıyla bütünleşmesinin önüne geçecek yasal düzenlemeler yapılacaktır. Partiler devlet kaynaklarına değil toplumsal desteğe dayalı kuruluşlar olarak örgütlenecektir.

Siyasal hayata vatandaşların katılımının önündeki tüm engeller kaldırılacaktır.

Siyasetin kapsayıcı bir zeminde yapılması ve demokratik siyaset alanının genişlemesi için kadınların ve gençlerin siyasi partilere ve siyasi partilerin yönetim organlarına katılımı artırılabilecektir. Bu kapsamda cinsiyet ve yaş kotaları uygulanacaktır. Kota uygulamalarının yanı sıra gençlerin ve kadınların katılımını artıracak ve eşit temsili sağlayacak şekilde yönetim anlayışı bütüncül olarak değiştirilecektir.

Siyasetin bir mesleğe dönüşmesi engellenecek ve siyasal faaliyetin toplum yararına yapılması anlayışı hakim kılınacaktır.

Siyasi partilerin, toplumda var olan bütün taleplerin politika önerilerine dönüşmesini sağlayacak uzmanlıklardan yararlanmaları için gerekli kurumsal adımlar atılacaktır. Parlamentoda temsil edilen siyasi partilerin, merkezi bütçeden aldıkları kaynağın belirli bir oranını araştırma, politika geliştirme, uluslararası çalışmalar, yayıncılık ve siyasal eğitim gibi alanlarda faaliyet gösterecek yan kuruluşları için kullanmalarını sağlayacak düzenlemeler yapılacaktır.

1.7

YOLSUZLUKLA MÜCADELE, ŞEFFAFLIK VE HESAP VEREBİLİRLİK

Demokrasinin ve toplumsal refahın önündeki engellerden biri olan yolsuzlukla mücadele için hesap verebilirliğin ve kurumsal şeffaflığın temel kurumsal kültür haline gelmesi sağlanacaktır. Kaynakların siyasi yakınlığa göre dağıtılması, yolsuzluğun ve örgütlü suçun yaygınlaşması, kamu kaynaklarının şahsi çıkarlar için kullanılması, kamuda israfın artması, ekonomik çöküntünün yanı sıra demokratik kurumlara yönelik güven erozyonuna yol açmaktadır.

Ahlaki çürümenin önüne geçecek güçlü bir hukuki ve idari yapı oluşturulacaktır. Yolsuzlukla mücadele; etik değerlere dayalı, kurumsal ve sürdürülebilir bir ilke olarak siyasal ve toplumsal yaşamın merkezine yerleşecektir. Uluslararası standartlarla uyumlu, bağımsız ve etkin denetim mekanizmaları sayesinde kamu yönetimi ve siyaset, şeffaflık ve dürüstlük esaslarına göre işleyecektir.

Örgütlü suç ve yolsuzluklarla, demokrasi ve hukuk devleti ilkeleri temelinde etkin mücadele edilecektir. Şeffaflık ve hesap verebilirlik yolsuzlukla mücadelenin temeli olacaktır. Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Ülkeler Grubu (GRECO) tavsiyeleri eksiksiz yerine getirilecek, etkin TBMM denetimi gerçekleştirilecek, sivil toplum ve medya yolsuzlukla ve suçla mücadelede etkin kılınacaktır.

Yönetim anlayışı; şeffaflık ve hesap verebilirliğe, kayırmacılığa sıfır toleransa, kamu kaynaklarının adil ve toplumsal fayda gözetilerek kullanılmasına dayanacaktır.

Kamu istihdamında liyakat, açıklık ve eşitlik ilkeleri esas alınacaktır. Kamuda işe alımlarda kişiye özel ilan verilmeyecektir. Her pozisyonun görev tanımı, nitelikleri ve gereklilikleri açık biçimde duyurulacaktır. Aday seçim süreci tüm aşamalarıyla şeffaf biçimde yürütülecek, başarılı adayların niteliklerine ilişkin bilgiler erişilebilir ve denetlenebilir olacaktır.

Ahlaki çürümenin önüne geçecek güçlü bir hukuki ve idari yapı oluşturulacaktır. Yolsuzlukla mücadele; etik değerlere dayalı, kurumsal ve sürdürülebilir bir ilke olarak siyasal ve toplumsal yaşamın merkezine yerleşecektir. Uluslararası standartlarla uyumlu, bağımsız ve etkin denetim mekanizmaları sayesinde kamu yönetimi ve siyaset, şeffaflık ve dürüstlük esaslarına göre işleyecektir.

Kamuda performans değerlendirmesi, objektif ve ölçülebilir kriterlere dayandırılacak; yöneticilerin takdir yetkisi liyakat ilkesinin sınırları içinde kullanılacaktır.

Kamu kaynaklarının etkin ve adil kullanımını sağlamak için var olan denetim mekanizmaları güçlendirilecek, oluşturulacak bağımsız ve özerk denetim kurumlarıyla yolsuzlukla mücadele kurumsallaştırılacaktır. Kamu İhale Kanunu uluslararası standartlara göre düzenlenecektir. İhale süreçlerinde şeffaflık sağlanacaktır.

Kamu hizmetlerinin tümünde her türlü şatafattan kaçınılacaktır. Halkın yararına olmayan, imtiyazlara yol açan kişisel faydalara imkân verilmeyecektir.

Vergi cennetlerine dair uygulamalar, kara para aklamayla mücadele ve kamu ihale süreçlerinde yasal düzenlemeler güçlendirilecektir. Mevzuat ve uygulama, Avrupa Birliği normları ve uluslararası standartlarla uyumlu hale getirilecektir.

Kamu Özel İşbirliği (KÖİ) projeleri de dâhil olmak üzere tüm kamu mali yükümlülükleri; şeffaflık ilkesiyle kamuoyunun bilgisine sunulacak, denetime açık olacak, kamu yararı gözetilerek ulusal ve uluslararası hukuka dayanan bir anlayışla ele alınacaktır.

Kamu istatistiklerinin ve ekonomik verilerin güvenilirliği, bilimsel bağımsızlık ve toplumsal denetim ilkeleriyle teminat altına alınacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi için siyasi etik; halkın iradesine koşulsuz bağlılığı, şeffaflığı, hesap verebilirliği ve toplumsal faydayı esas almaktır. Siyasi kararlar, hiçbir koşulda şahısların veya belirli zümrelerin çıkarlarına, ayrıcalıklara veya keyfi tercihlere dayandırılmayacaktır. Siyasi etik, demokrasinin ve etkin kamu yönetiminin temelini oluşturacaktır. Bu kapsamda, kamu görevlisi olma sorumluluğunun hukukun üstünlüğü ve toplumsal adalet anlayışına dayanması sağlanacaktır. Kamu hizmetine seçilmenin bir ayrıcalık değil kamu görevi ve kamusal bir sorumluluk olduğundan hareketle şatafata ve kamu kaynaklarının israfına izin verilmeyecektir.

Siyasi etik ve kapsamlı bir kamu personel rejimi için yasal düzenlemeler yapılacaktır.

1.8

YERELLİK VE YERİNDEN YÖNETİM

Cumhuriyet Halk Partisi, hak temelli ve halkçı bir sosyal demokrat yerel yönetim anlayışını esas alır. Bu anlayış; kalkınmayı, dayanışmayı ve toplumsal refahı önceleyen kamu hizmetlerini temel alır. **CHP için yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, yalnızca idari bir reform değil, demokrasinin tabandan güçlenmesini sağlayan önemli bir adımdır.**

Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ile kamusal hizmetlerin halka en yakın yerel yönetim birimleri tarafından en etkili biçimde sunulması CHP'nin temel politika önceliklerindendir. Partimiz, merkezi yönetim ile yerel yönetimleri birbirini dengeleyen ve tamamlayan unsurlar olarak görür; bu iş birliğini demokratik yönetimin güvencesi kabul eder.

Toplumun bir kısmına değil tamamına hizmet vermek ve özel çıkarlar karşısında kamu yararını üstün tutmak, hem merkezi yönetim hem de yerel yönetimler anlayışımızın temelidir.

CHP; hizmetin yurttaşlara yakınlaştırıldığı, belediyelerin yetkilerinin genişletildiği ve finansal imkânlarının çeşitlendirildiği bir yerel yönetim anlayışını hakim kılmayı hedefler. Aşırı merkezîyetçi yönetim anlayışı terk edilecek, kamu hizmetlerinin daha etkin şekilde sunulması sağlanacaktır. Bürokrasi ve keyfilikten kaynaklı toplumsal huzursuzluklar giderilecektir.

Yerel yönetimlerin kurumsal kapasiteleri; insan kaynağı, mali imkânlar ve yönetim süreçleri bakımından güçlendirilecektir.

Belediyelerde sunulan hizmetlerde verimlilik, etkinlik ve hesap verebilirlik ilkeleri temel alınarak standartlar oluşturulacak; bu standartları destekleyen rehber ve kılavuzlar hazırlanacak, denetim sistemleri de bu rehberlere dayanacaktır.

Avrupa Yerel Yönetimler Şartı hayata geçirilecektir. Bu sözleşme çerçevesinde yerellik ilkesi Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği müktesebatıyla uyumlu şekilde uygulanacaktır.

Toplumun bir kısmına değil tamamına hizmet vermek ve özel çıkarlar karşısında kamu yararını üstün tutmak, hem merkezi yönetim hem de yerel yönetimler anlayışımızın temelidir.

Yetki ve Hukuki Güvence

Geniş kapsamlı bir kamu yönetimi reformu ile idare sistemindeki dağınıklık engellenecektir. Günün ihtiyaçlarına, idari pratiklere ve teknolojik gelişmelere uygun, sade, anlaşılır ve uygulama birliğini sağlayan bir yerel yönetim mevzuatı oluşturulacaktır.

Merkezi yönetimin idari vesayet yetkisi yerinden yönetim ilkesini zedelemeyecek şekilde uygulanacaktır. Yerel yönetimlerin eylemlerine yönelik hukuka uygunluk denetimi, tarafsız bir biçimde ve hukukun üstünlüğü çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

Afet gibi olağanüstü haller dışında yerel yönetimlerin yetki alanlarına giren konularda yerel yönetimleri devre dışı bırakan işlem, karar ve düzenlemelere son verilecektir. Afet yönetimi konusunda yerel yönetimlerin mevcut yetkilerini kullanabilmeleri sağlanacaktır.

Denetim mekanizmaları güçlendirilecektir. Yerel yönetimlerin bakanlıklar, Sayıştay ve idare mahkemeleri tarafından denetlenmesinin yanı sıra iç denetim kanalları da genişletilecektir.

Seçilmiş belediye başkanlarına hukuksal güvence sağlanacaktır. Suçüstü halleri hariç, hakkında kesinleşmiş yargı kararı olmadıkça hiçbir belediye başkanı görevden alınamayacaktır. Görevden alınan belediye başkanının yerini alacak kişi belediye meclisi tarafından belirlenecektir.

İdari İşleyiş

Belediye karar organlarının —belediye meclisi, encümen ve başkanlık— görev, yetki ve sorumlulukları hızlı, etkin ve şeffaf karar alma süreçlerini destekleyecek biçimde yeniden yapılandırılacaktır. Belediye meclislerindeki komisyonlar, yetki ve denetleme olanakları bakımından güçlendirilecektir.

İmar, ruhsat ve yapı kontrol gibi alanlarda suiistimali önleyen denetim mekanizmaları çağdaş kentleşme ve planlama modelleri esas alınarak geliştirilecektir. Belediye taşınmazlarının korunması, kamu yararına tahsisi ve etkin kullanımı için gerekli yasal ve kurumsal tedbirler alınacaktır.

Seçilmiş belediye başkanlarına hukuksal güvence sağlanacaktır. Suçüstü halleri hariç, hakkında kesinleşmiş yargı kararı olmadıkça hiçbir belediye başkanı görevden alınamayacaktır. Görevden alınan belediye başkanının yerini alacak kişi belediye meclisi tarafından belirlenecektir.

Köy statüsü kaldırılarak mahalleye dönüştürülen yerleşimlerde bölge halkının tercihleri gözetilerek köy tüzel kişiliği geri verilecektir. Büyükşehir statüsü taşıyan ancak nüfusu 1,5 milyonun altında olan ve ilin genel yüzölçümünde kırsal alanın belirli bir oranının üzerinde yer kapladığı illerde il özel idareleri yeniden kurulacaktır. Gerekli yasal düzenlemeler yapılarak büyükşehir belediyesi ile il özel idaresi arasında yetki çatışmasına engel olunacaktır.

Metropollerde kent yaşamına demokratik katılımın başlıca aracı olan büyükşehir belediye meclislerinin üyeleri ilçelerin nüfusunun gözetilmesiyle belirlenecek; temsilde adalet, yönetimde istikrar ilkeleri esas alınacaktır.

Mali Yapılanma

Yerel yönetimlerin mali gücü ve gelirleri artırılacaktır. Belediyelerin vermekle mükellef oldukları kimi yerel hizmetlerin vergisini toplaması sağlanacaktır.

Yerel yönetimlerin merkezi yönetimle gelir paylaşımında adalet esas alınacak, büyük ölçekli yatırım ihtiyaçları için sağlanacak destekler nesnel kriterlere bağlanacaktır. Ulaştırma, alışveriş, yeme-içme, kısa süreli kiralama ya da konaklama gibi hizmetlerden merkezi hükümet gelirlerinin geniş biçimde belediyelere aktarılması sağlanacaktır.

Genel bütçe geliri olan değerli konut vergisi belediye geliri haline getirilerek belediyelerin öz gelirleri artırılacaktır. Bu kapsamda, değerli konutların yoğunlaştığı bölgelerdeki belediyelerin aşırı gelir elde etmesi, küçük veya taşra belediyelerinin ise bu gelirden mahrum kalması engellenecek; vergi il bazında toplulaştırılarak adil bir dağıtım sistemi kurulacaktır. Böylece elde edilen gelirlerin, altyapı yatırımları gibi yerel kalkınmaya katkı sağlayacak alanlarda kullanılması sağlanacak, belediyeler arasında mali kapasite farklarını azaltan ve bölgesel eşitsizlikleri gideren bir yapı oluşturulacaktır.

Genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere ayrılan payların kademeli olarak artırılması yönünde yasal düzenleme yapılacaktır. Mevcut pay dağılım sistemi, belediyelerin nüfus, yüzölçümü, gelişmişlik düzeyi, göç baskısı, afet riski ve hizmet yükü gibi objektif göstergelere göre yeniden yapılandırılacaktır. Bu kapsamda, özellikle büyükşehir sınırları içinde gelir-gider dengesi zayıf olan ilçe belediyelerinin mali sürdürülebilirliğini sağlayacak ek kaynak mekanizmaları oluşturulacaktır. Pay artışı süreci, mali disiplin ilkesini gözetilen bir biçimde kademeli olarak uygulanacaktır.

Yerel yönetimlerin merkezi bütçeden aldıkları paylardan yapılan adaletsiz kesintileri engelleyecek hukuki düzenlemeler yapılacaktır.

Yerel yönetimlerin kaynak kullanımında fayda-maliyet analizi, bölgesel kalkınma hedefleri ve kamu yararı ilkesi esas alınacaktır. Belediyelerin verimsiz, atıl veya uzun vadede israfa yol açabilecek projelere kaynak aktarması önleneyecek; yatırımların bölgesel dengeyi ve toplumsal faydayı gözetten bir anlayışla yürütülmesi sağlanacaktır.

Belediyelerin uluslararası ilişkileri ile dış finansman, hibe ve bağış işlemlerine ilişkin izin süreçleri, kamu yararı esasına göre, nesnel ölçütlerle ve siyasi müdahalelerden bağımsız biçimde sonuçlandırılacaktır. Böylece yerel yönetimlerin hem idari hem mali bakımdan güçlendirilmesi, demokratik meşruiyetinin ve toplumsal güvenilirliğinin artırılması sağlanacaktır.

Planlama

Yerel yönetimler kentsel planlama süreçlerinde etkin hale getirilecektir. Kent planlaması, merkezi üst plan ilkeleri altında bilimsel, ekolojik dengeyi dikkate alan, katılımcı, sosyal, çevresel ve jeolojik kriterlere göre yapılacaktır.

“Kente karşı suç” kavramı Türk Ceza Kanunu’na dahil edilecektir. İmar planı değişikliği ile ortaya çıkan kent rantının gerçek ya da tüzel kişilere aktarılması engellenecek, ortaya çıkan rantın tüm kentin yararına kullanımı için kesin ve katı düzenlemeler yapılacaktır.

Katılımcılık

Yurttaşların yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine katılımını sağlayacak yasal düzenlemeler ve mekanizmalar hayata geçirilecektir.

Kentlerde stratejik planlama süreçlerine toplumun farklı kesimlerinin temsilcilerinin katılımı güvence altına alınarak katılımcılık ilkesi güçlendirilecektir.

Kent konseylerinin belediye meclisleriyle organik ilişkisi güçlendirilecektir. Konseyler yeniden yapılandırılarak sokak, mahalle, semt düzeylerinde yatay örgütlenmelerle halkın gerçek katılımının sağlanacağı bir kurumsal yapıya kavuşturulacaktır. Kent yaşamına dair alınan kararlarda hemşeri hukuku gözetilecek, yurttaş jürisi gibi yenilikçi uygulamalar geliştirilecektir.

“Kente karşı suç” kavramı Türk Ceza Kanunu’na dahil edilecektir. İmar planı değişikliği ile ortaya çıkan kent rantının gerçek ya da tüzel kişilere aktarılması engellenecek, ortaya çıkan rantın tüm kentin yararına kullanımı için kesin ve katı düzenlemeler yapılacaktır.